

ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ТОРГІВЛЯ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2024-51-6>

УДК 327.7/623.45: 339.544

Волощук К. Б., д.е.н., професор

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

kbvol@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0855-8781

Волощук Ю. О., д.е.н., професор

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

yuliya_kp@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5629-9502

ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ ТА КОНТРОЛЮ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕДАЧ ТОВАРІВ (ТЕХНОЛОГІЙ) ПОДВІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Анотація. У статті представлені результати дослідження еволюції корпоративної соціальної відповідальності та процедур експортного контролю міжнародних передач товарів (технологій) подвійного використання шляхом застосування транзитних спрощень і гарантій відповідно до чинної Конвенції. Встановлено, що основними сферами корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) визначено: дотримання чинного законодавства; дотримання прав людини; співпраця із зацікавленими сторонами; ділова та корпоративна етика; захист навколишнього середовища; дотримання міжнародних стандартів поведінки, а також забезпечення прозорості та підвітності. Зазначено, що війна призвела до застосування в Україні процедури експортного контролю товарів (технологій) подвійного призначення і сприяє розширенню можливостей спільного транзиту (NCTS) в рамках «митного безвізу». Розбудова нового соціально відповідального бізнесу повинна здійснюватися за європейськими стандартами на інноваційній складові їх розвитку та необхідності враховування фундаментальних людських потреб, основ добробуту та перспективи майбутнього соціального розвитку, що надає змогу зацікавленим сторонам визначати сфери для вдосконалення та здійснювати цілеспрямовані дії для підвищення соціального добробуту, посилює надійність для контрагентів та імпортерів.

Ключові слова: соціальна відповідальність, бізнес, товари, технології, подвійне використання, авторизація, гарантії, контроль, рейтинги, індекси, інновації, стратегія, прогрес.

JEL code classification: F40, O12, I30

Постановка проблеми. Головною метою дослідження є поглиблення теоретичних засад трансформації соціальної відповідальності бізнесу та експортного контролю міжнародних передач товарів (технологій) подвійного використання, які мають цивільне і військове застосування шляхом транзитних спрощень процедур засобів їх доставки відповідно до чинної Конвенції.

Застосування процесів формування і реалізації інноваційної концепції соціально відповідального бізнесу направлене на вдосконалення системи взаємозв'язків шляхом враховування фундаментальних людських потреб, основ добробуту та перспективи майбутнього соціального розвитку з метою посилення безпеки дотримання процедур експортного контролю за товарами (технологіями) подвійного використання для здобуття перемоги над російськими загарбниками і справедливого миру в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на триваючу війну, яка продовжує нищити життя українців, руйнувати міста та села та знищувати економіку, Україна вистояла завдяки мобілізації внутрішніх зусиль та міжнародній підтримці. Зусилля спрямовані на досягнення перемоги. У нинішніх умовах позиціонування бізнесу базується на довгострокових контрактах, стратегічному плануванні та впровадженні інновацій, спрямованих як на перемогу, так і на задоволення соціальних потреб [1].

Перехід до соціальних інновацій може слугувати певним механізмом просування соціального розвитку в Україні, шляхом формування соціального капіталу, відновлення довіри, сприяння соціальному визнанню та новим стосункам, формуванню комунікаційної мережі. Ці фактори представляють реальні чи потенційні соціальні ресурси для бізнесу. Отже, соціальний діалог, партнерство та просування соціальної відповідальності стали критично важливими у вирішенні проблем, які виникли в соціальній сфері через триваючий конфлікт.

Серед ключових викликів експерти виділяють розмивання трудового потенціалу, високий рівень безробіття, зростання неформальної зайнятості, зниження якості життя та стандартів соціального захисту, погані умови праці та еміграцію кваліфікованих спеціалістів [2, с. 14].

У цьому контексті ми спостерігаємо трансформацію у відносинах, що регулюють розподіл, обмін і споживання соціальних благ як колективних активів, поряд з реорганізацією елементів соціальної інфраструктури всередині бізнесу. Комерційні переваги, отримані від нетрадиційних стратегій ринкової комунікації, ґрунтуються на нових можливостях для інноваційних соціальних рішень [3, с. 42–43].

Важливо підкреслити швидке повернення капіталовкладень, спрямованих на соціальні інновації. Ці інвестиції підвищують якість і конкурентоспроможність існуючих виробничих ресурсів до стандарту, орієнтованого на майбутнє. Важливе практичне значення має соціальна активізація трудових ресурсів, зумовлена досягненнями освіти, охорони здоров'я та соціального захисту [4].

Крім того, соціально відповідальне управління бізнесом тісно пов'язане з накопиченням та ефективним використанням інтелектуального та людського капіталу [5].

Суть соціальних інновацій, на нашу думку, полягає в творчій інтеграції соціальної місії бізнесу з високою економічною ефективністю та креативним підходом до формування та використання соціального капіталу.

Проте у впровадженні соціальних інновацій у сфері праці залишаються проблеми, зокрема ті, які стосуються впровадження передових соціальних технологій організації виробництва та управління персоналом, інноваційного розвитку соціальної інфраструктури, придбання та впровадження машин та обладнання нового покоління, спрямованих на підвищення комфорту та ефективності експлуатації [6].

Вирішення концепції єдиного технологічного розвитку на макрорівні передбачає вирішення глобальних економічних, соціальних, інноваційних, технологічних та екологічних викликів, які впливають на суспільство в цілому [7, с. 225–227].

Концепція розробки інноваційної стратегії соціально відповідального бізнесу на макрорівні являє собою комплексну основу для формування та реалізації таких стратегій. Такий підхід окреслює принципи та ключові напрями інноваційного розвитку з урахуванням інвестиційних стратегій, які підтримують перехід до технологічно унікального етапу економічного розвитку в результаті відповідної трансформації соціальної відповідальності.

Ключову роль у вирішенні багатьох проблем, з якими стикається світ, відіграє міжнародна торгівля. Однак торгівля певними продуктами, особливо товарами (технологіями) подвійного призначення може спричинити значні ризики, контроль і управління якими, потребує впровадження таких заходів, як експортні ліцензії, обмеження чи спрощення процедур за певних обставин, щоб керувати цими ризиками [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас, попри досягнення в наукових дослідженнях залишається низка нерозв'язаних питань.

Враховуючи світові та вітчизняні досягнення, а також євроінтеграційні процеси України в контексті високих рейтингів провідних європейських країн, актуальним є розгляд європейської моделі корпоративної соціальної відповідальності. Метою є адаптація та впровадження цієї моделі в українському суспільстві з урахуванням національних цінностей, а також з врахуванням унікальних характеристик процедур експортного контролю товарів і технологій подвійного використання. Такий підхід пропонує ряд переваг і можливостей, зокрема у підвищенні безпеки розвитку бізнесу, добробуту суспільства та сприянні досягненню справедливого та сталого миру.

Для розвитку бізнесу необхідним є переосмислення соціальної відповідальності, як під час бойових дій, так і післявоєнного відновлення територіального простору на основі вивчення

досвіду інших країн проєктів безпечних відбудов, проведення поглибленого аналізу сучасного стану використання спрощених процедур і гарантій та авторизованих статусів експортно-імпорتنних операцій рамках митного безвізу в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є поглиблення теоретичних аспектів трансформації соціальної відповідальності бізнесу та експортного контролю міжнародних передач товарів (технологій) подвійного використання шляхом застосування процедур транзитних спрощень відповідно до чинної Конвенції. Це виступає основою обґрунтування обраної теми дослідження, підкреслює важливість нового внеску в контексті подальших роздумів та висновків.

Виклад основного матеріалу. Вирішуючи широкі економічні, соціальні, інноваційні, технологічні та екологічні проблеми, з якими стикається суспільство в цілому, концепція технологічно-сингулярного розвитку в основному актуальна на макрорівні. Ці виклики, на перший погляд, здаються майже незастосовними на мікрорівні окремих підприємств чи організацій [7].

Інноваційна стратегія має підтримувати сталий розвиток і підвищувати загальний стандарт корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Деякі дослідники стверджують, що сталий розвиток слід визначати як процес, який не перешкоджає потребам майбутніх зацікавлених сторін. Ця точка зору знаходить відгомін у працях Р. Сторера, Ю. Е. Благова, Т. Діллака та К. Хокерта [9, с. 38–42].

Тим не менш, ці визначення містять певні внутрішні суперечності, особливо тому, що тривалість діяльності підприємства часто не дозволяє повної зміни поколінь стейкхолдерів.

Р. Стюерер, Дж. Елкінгтон і М. Елштейн у своїх працях вперше визначають сутність терміну «сталий розвиток компанії» [10; 11].

Вважаємо, що сталий розвиток бізнесу представляє собою сучасну філософію стратегічного управління, інтегровану в усі аспекти діяльності підприємства. Він розширює відповідальність бізнесу на соціальну, екологічну та економічну сфери, спонукаючи підприємства переглянути свою роль у суспільстві, визнаючи вплив глобальних викликів на рівень конкурентоспроможності.

Сталий розвиток, з точки зору корпоративної соціальної відповідальності, передбачає як задоволення вимог зацікавлених сторін, так і максимізацію прибутку компанії [12].

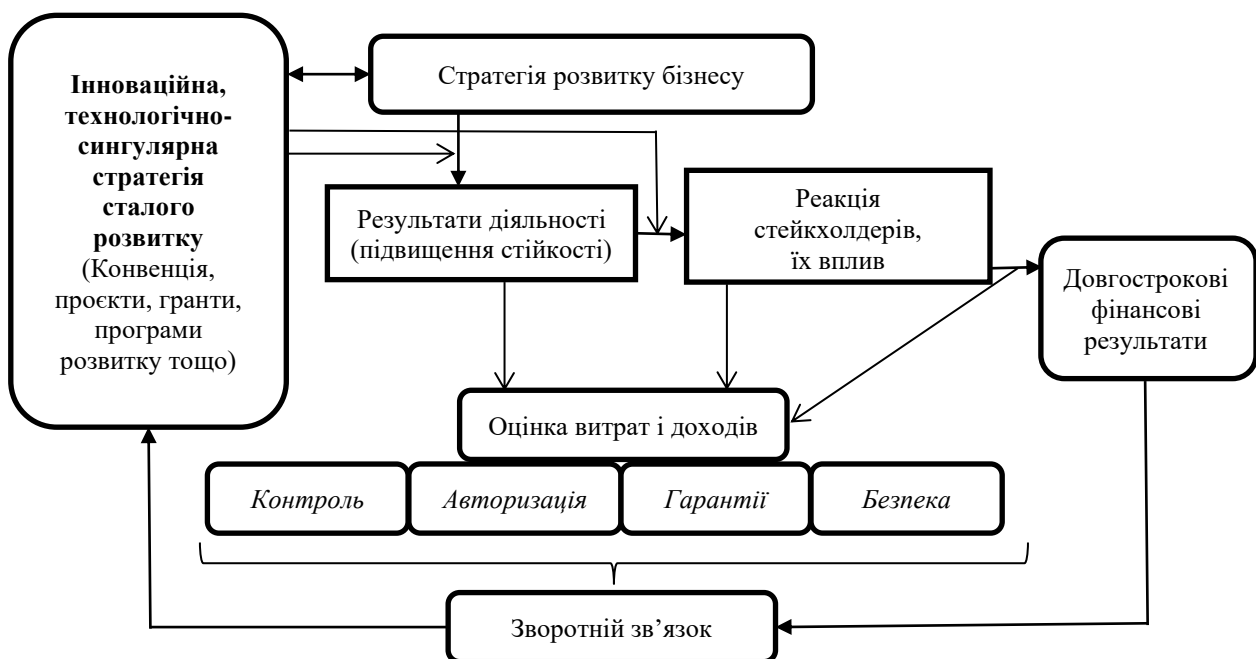


Рис. 1. Інноваційна модель сталого розвитку бізнесу

Джерело: удосконалено авторами на основі [7]

Маккей А., Маккей Т. та Барні Дж., досліджуючи таке поняття шляхом теоретичного моделювання, описують вказаний механізм, як баланс між задоволеністю зацікавлених сторін і максимізацією прибутку [13].

У нашому розумінні соціальна діяльність бізнесу проявляється через взаємодію із зацікавленими сторонами та узгоджується з концепціями технологічного, інноваційного розвитку та створення соціальної цінності. Крім того, інноваційна концепція сталого розвитку, яка виділяє три виміри (екологічний, соціальний та економічний), закликає до усунення шкідливих моделей виробництва та споживання. Такий підхід вимагає більшої відповідальності та прийняття принципів сталого розвитку. Таким чином, недоцільно звужувати концепцію корпоративної стійкості, яка зараз визнається багатогранною, лише до економічної стабільності, ігноруючи важливість соціальної та екологічної складових.

Групування показників діяльності суб'єктів господарювання України за кількістю зайнятих працівників подано у табл. 1.

Таблиця 1

**Групування показників діяльності суб'єктів господарювання України
за кількістю зайнятих працівників**

	Роки	Суб'єкти господарювання з кількістю зайнятих працівників			
		до 9 осіб	від 10 до 49 осіб	від 50 до 249 осіб	250 осіб і більше
Кількість діючих суб'єктів господарювання, од	2015	1904814	54359	12301	2844
	2020	1891329	64899	13806	3543
	2021	1874134	65093	13550	3471
	2022	1667108	50945	11433	3022
у % до загального показника	2015	96,5	2,8	0,6	0,1
	2020	95,8	3,3	0,7	0,2
	2021	95,8	3,3	0,7	0,2
	2022	96,2	2,9	0,7	0,2
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	2015	2793,1	1038,3	1233,6	3115,0
	2020	2997,6	1242,6	1438,6	3253,1
	2021	3028,4	1268,6	1424,5	3214,7
	2022	2516,6	1014,4	1210,8	2760,6
у % до загального показника	2015	34,1	12,7	15,1	38,1
	2020	33,6	13,9	16,1	36,4
	2021	33,9	14,2	15,9	36,0
	2022	33,6	13,5	16,1	36,8
Кількість найманих працівників, тис. осіб	2015	1067,9	1022,9	1232,0	3114,8
	2020	1343,4	1221,2	1436,8	3253,0
	2021	1363,5	1247,8	1423,1	3214,4
	2022	1014,1	1000,5	1209,4	2760,5
у % до загального показника	2015	16,6	15,9	19,1	48,4
	2020	18,5	16,8	19,8	44,9
	2021	18,8	17,2	19,6	44,4
	2022	17,0	16,7	20,2	46,1
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн.грн	2015	898023,7	880700,5	1175655,6	2602160,6
	2020	2255712,8	1872272,1	2315290,9	4619021,3
	2021	3173063,4	2715519,6	2886523,7	6214705,2
	2022	1552838,9	1957140,6	2598679,7	5011216,4
у % до загального показника	2015	16,2	15,8	21,2	46,8
	2020	20,4	16,9	20,9	41,8
	2021	21,2	18,1	19,3	41,4
	2022	14,0	17,6	23,4	45,0

Джерело: побудовано авторами на основі [14]

За даних табл. 1 видно, що в Україні у 96,2 % підприємствах зайнято до 9 працівників (мікропідприємства). Поряд з цим 45 % продукції реалізується великими підприємствами. Дана тенденція характерна в цілому по Україні.

Формування і розвиток соціальної відповідальності в Україні лише починається. В першу чергу, управлінці вітчизняних підприємств звертають увагу на стейкхолдерів такого рівня: держава, персонал, а також власники бізнесу. Основними поняттями, за якими розпізнається соціальна відповідальність в Україні є благодійність і спонсорство [15]. Ці відмінності та ознаки відрізняють соціальну відповідальність компанії від благодійності, яка несе разовий характер.

Враховуючи тенденції розвитку підприємств визначимо ознаки КСВ: Основною метою переважної більшості підприємств є отримання прибутку, але зрештою лише фінансовий успіх може більше не принести такого ж задоволення, як раніше, що спонукає до необхідності подальшого зростання та пошуку вищої мети. Люди за своєю природою прагнуть визнання, і КСВ служить засобом отримати це визнання, а також приносить користь суспільству.

Підприємство, яке робить «добрі справи», оголошуючи про це на загал, відповідно стає відомою, отримуючи прихильність; позиціонування; збільшення продажів; залученість; цільовий характер; системність; акцент на людях; спільні дії; стратегія; взаємовигода; першочерговість; впізнаваність. Корпоративна соціальна відповідальність і є тими ініціативами, які покликані зробити життя соціуму ще кращим та якіснішим.

Необхідність здійснювати підтримку та розвиток підприємництва з урахуванням міжнародного досвіду глобальних змін. Важливу роль в цьому процесі відіграє ресурсний потенціал який характеризує адаптивні можливості регіонального розвитку та підприємницької діяльності. Від того наскільки швидко відбувається відновлення інфраструктурного забезпечення життєдіяльності території залежить процес повернення населення та налагодження нормального життя.

Ключовими пріоритетами реконструкції таких території, зокрема створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу через належне податкове регулювання, впровадження реформ у сфері цифрових технологій та технологій безпеки, а також ефективне реформування судової гілки та системи боротьби з корупцією.

Проблемами, які стосуються всіх секторів бізнесу, і нині перешкоджають розвитку підприємництва, незалежно від їх масштабу, оскільки брак ресурсів впливає на всі аспекти виробництва є зниження попиту на певні товари та послуги, зростання вартості обладнання, значне зростання вартості товарів, послуг, сировини, що змушує виробників підвищувати ціни (що, у свою чергу, зменшує споживчий попит), виснаження обігових коштів та обмеженість фінансових ресурсів, порушення ланцюжків поставок, втрата клієнтів, звуження сегментів ринку.

Варто віддати перевагу моделям виробництва, які передбачають передачу технологій з різних секторів економіки, відхід від галузей, що базуються на сировині, до вдосконалення переробних комплексів і замкнених систем для збереження доданої вартості всередині країни. Підприємства, що підуть таким шляхом, матимуть конкурентну перевагу як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках. Серед ключових заходів для розвитку підприємництва є виявлення нових клієнтів і ринків, оскільки раніше створені ланцюжки поставок значною мірою зруйновані, особливо в районах тимчасової окупації та прикордонних регіонах.

Орієнтація на європейський ринок вимагає створення відповідної матеріально-технічної та інфраструктурної підтримки, а також дотримання технічних стандартів. Щоб відновити втрачений потенціал, рекомендується знизити собівартість виробництва за рахунок впровадження інноваційних технологій, що знижують собівартість товарів і послуг. Відбудова бізнес-структур також вимагає залучення інвестицій як з державних джерел, так і внутрішніх. Розробка інвестиційних проектів та участь у грантових програмах європейських країн сприятиме доступу до необхідних коштів для розвитку підприємництва.

Вивчення та впровадження нових форм підприємництва, включаючи створення бізнес-інкубаторів та стартапів, узгоджених з Індустрією 5.0, є важливими. Сучасні підприємства повинні відповідати вимогам цифровізованих виробничих процесів і методів управління.

Створення сприятливого інвестиційного клімату як на регіональному, так і на національному рівнях дозволить залучити необхідні кошти для розвитку не лише економічної, а й соціальної інфраструктури. Забезпечення належної безпеки цільового використання цих коштів, оцінка доцільності їх використання та забезпечення відповідальності за нецільове використання є критично важливими. Прозорість фінансових операцій у поєднанні зі зусиллями щодо зменшення корупції та тіньової економічної діяльності є ключовими факторами покращення інвестиційного клімату держави та покращення її міжнародної репутації. Наразі в Україні відсутні ефективні координаційні механізми інтеграції економічних інструментів підтримки енергоефективних, екологічно чистих та ресурсозберігаючих технологій. Існуючі стратегії на різних рівнях, як правило, є більш декларативними, ніж практичними, що вимагає ретельної переоцінки [16; 17].

Нові підприємницькі умови, засновані на цифрових технологіях, повинні визначати пріоритет прискорення бізнес-процесів шляхом впровадження спеціалізованих програмних рішень.

Зміцнити довіру між зацікавленими сторонами допоможе створення умов, які сприяють прозорості та відкритості процесів. Це і забезпечення якості продукції та послуг, і підвищення продуктивності праці, і підвищення мотивації персоналу. Залучення всіх рівнів персоналу до прийняття рішень сприяє розвитку почуття власності та відданості успіху підприємства, тим самим слугуючи сильним мотиватором. Водночас у ці процеси мають бути інтегровані надійні принципи інформаційної безпеки [18].

Ці стратегії мають на меті сприяти ефективному розвитку та відновленню бізнесу в Україні у післявоєнний період, сприяючи ширшому розвитку держави. Крім того, має бути впровадження обов'язкових ініціатив, спрямованих на послідовне залучення уваги громадськості до соціальних проблем, що охоплюють як екологічні, так і гуманітарні сфери. Не менш важливою є постійна підтримка незахищених верств населення.

Варто звернути увагу на показники найвпливовіших економічно-соціальних рейтингів: Індекс людського розвитку та Індекс соціального прогресу. Глобальний індекс людського розвитку охоплює дані про соціальний прогрес за 13 років (2011–2023 рр.) у 170–193 країнах. Він надає комплексну оцінку суспільного добробуту, окрім економічних показників.

Індекс людського розвитку (ІЛР, HDI – Human Development Index) України становить 0,734, що відносить Україну до категорії націй з високим рівнем людського розвитку. У світовому рейтингу Україна посідає 100 місце зі 193 країн і територій. Однак несприятливі наслідки зниження рівня людського розвитку сильно відчуваються в Україні, оскільки ІЛР впав до найнижчої позначки з 2004 року [19].

Методологія Індексу соціального прогресу (Social Progress Index) оцінює діапазон із 57 показників за трьома вимірами – базові людські потреби, основи добробуту та можливості, виходячи за рамки економічних показників [20].

З 2021–2022 рр. Україна займала 58 місце в загальному світовому рейтингу зі значенням індексу соціального прогресу відповідно 71,56 та 71,51. А у 2023 році зі значенням індексу 70,47 опустилась на 59 місце, серед 170 країн. Динаміка впродовж 2011–2023 рр. та проведений нами прогноз Індексу соціального прогресу в Україні наведено на рис. 2.

Середнє значення індексу за всіма країнами, що увійшли до дослідження в 2023 році склав 63,44 бали. У 2023 р. загалом спостерігається зниження рівня соціального прогресу і у світі, і в Україні. Результати прогнозування Індексу соціального розвитку України, відображені на рис. 1 вказують на достатньо високу ймовірність (84 %) можливого зростання рівня соціального прогресу України в діапазоні 72–74,5.

Європейська модель соціальної відповідальності, відома як «компанія стейкхолдерів», наголошує на збалансованій взаємодії з широким колом стейкхолдерів, від місцевих громад до організацій, що представляють різноманітні соціально значущі інтереси. Соціальні потреби розглядаються з урахуванням можливостей, які надає інноваційна модель економічного розвитку, де інновації поширюються за межі виробництва до таких сфер, як трудові відносини та взаємодія з навколишнім середовищем. Цей підхід стає ключовим елементом стратегії розвитку бізнесу, інтегруючи соціальну та екологічну відповідальність у загальні цілі зростання.

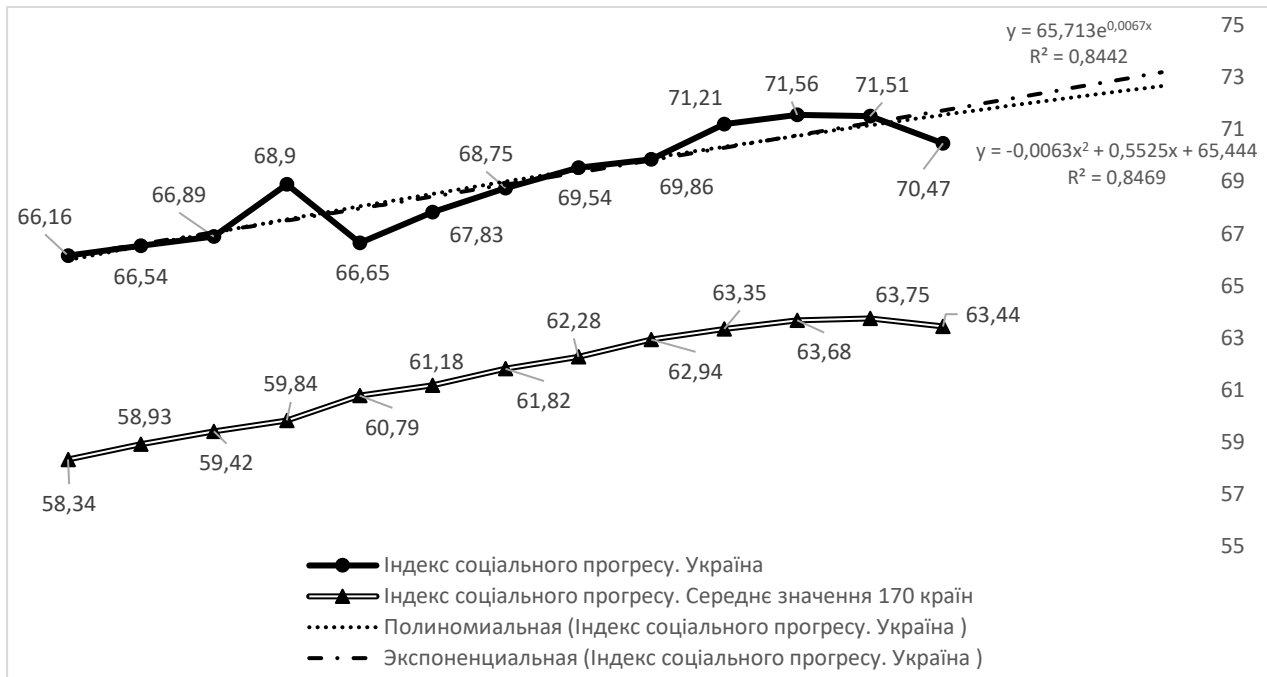


Рис. 2. Динаміка і прогноз показника Індексу соціального прогресу

Джерело: побудовано авторами на основі [20]

Війна, яка почалася в лютому 2022 року, суттєво вплинула на роль і розвиток соціальної відповідальності в українському бізнесі. Опитування Factum Group Ukraine показало, що близько 67 % українських компаній змінили свої бюджети, включивши соціальну відповідальність як окрему категорію у своє фінансове планування [21].

Концепція розробки інноваційної стратегії соціально відповідального бізнесу включає такі ключові елементи:

адаптивна організаційно-технологічна підтримка: забезпечує ефективні рішення для формування інноваційної стратегії СВБ шляхом встановлення цільових прогнозів щодо витрат, термінів, періодів та якості;

– функціональна підтримка: забезпечує необхідну основу для розробки інноваційної стратегії СВБ;

– організаційна та економічна підтримка: сприяє розподілу ресурсів та економічному плануванню в рамках інноваційної стратегії;

– математична та статистична підтримка: використовує кількісні методи для прийняття рішень та аналізу;

– адаптивна інформаційна підтримка: використовує сучасні інформаційні технології для вдосконалення процесів управління даними та прийняття рішень;

– програмні рішення: пропонує спеціалізовані інструменти та додатки, які підтримують реалізацію інноваційної стратегії та керування нею.

Міжнародні угоди та конвенції сформульовані з метою захисту людей і навколишнього середовища, контролю над наркотиками та шкідливими речовинами, а також сприяння міжнародному миру та контролю над зброєю та товарами (технологіями) подвійного призначення, зокрема застосування в Україні спрощення процедур спільного транзиту в рамках митного безвізу [22].

Незважаючи на триваючі військові дії та складні умови на західному кордоні України, імплементація процедури спільного транзиту (NCTS) в країні продемонструвала помітний прогрес. З моменту його запровадження з 1 жовтня 2022 р. значну частину транзитних декларацій за процедурою було оформлено протягом січня-березня 2024 р. 23,5 тис. із понад 65 тис. загалом. Зазначимо, що понад 19 тис. транзитних переміщень, ініційованих українськими митними органами, успішно завершено в країнах-учасниках Конвенції про процедуру спільного

транзиту. Одночасно майже 4500 переміщень, які почалися в інших країнах-учасницях, фактично завершилися всередині України [8].

Порівняно з відповідним періодом минулого року кількість успішно завершених переміщень, ініційованих в Україні, зросла в тринадцять разів, а кількість ініційованих в інших країнах-учасницях Конвенції – у дев'ять разів. Крім того, майже вдвічі зросла кількість підприємств, які отримали та використовують дозволи на спрощення транзиту відповідно до Конвенції, з 57 до 101. Цим підприємствам надано 121 дозвіл із 303 за час участі України в Конвенції. До них належать:

- 39 дозволів на «використання загальної гарантії», в тому числі збільшення контрольної суми (із 104 загалом);
- 27 дозволів на «статус авторизованого вантажовідправника» (із 74);
- 27 авторизацій для «статусу авторизованого вантажоодержувача» (із 69);
- 22 дозволи на «використання пломб спеціального типу» (із 44).

Що стосується гарантії для процедури спільного транзиту, то відбулося значне зростання кількості зареєстрованих індивідуальних гарантій, загалом майже 3000, на суму понад 95 млн євро. В системі NCTS зафіксовано близько 5,5 тис. активних індивідуальних гарантій (включно з використаними) на суму 274 млн євро, з моменту приєднання України до Конвенції про процедуру єдиного транзиту. Крім того, зареєстровано 21 гарантію на загальну суму 38 млн євро. З моменту впровадження системи NCTS було зареєстровано загалом 74 загальні гарантії, із них 50 діючих на загальну суму 167 млн євро.

Висновки. Поглиблено теоретичні аспекти на основі трансформування соціальної відповідальності та методики визначення Social Progress Imperative за трьома критичними вимірами: основні людські потреби, основи благополуччя і можливості та спрощених процедур експортного контролю товарів (технологій) подвійного спільного транзиту у країнах-учасницях Конвенції.

Встановлено, що Україна демонструє найгірші показники щодо особистої безпеки населення та інвестиційного середовища, насамперед через дестабілізацію, спричинену війною, та проблеми з доступом до інвестицій. З іншого боку, сферою найвищого рейтингу є соціальний капітал, який охоплює міцність особистих і соціальних стосунків, інституційну довіру, соціальні норми та участь громадянськості в громадській діяльності.

Розкрито тенденції зміни у структурі витрат і доходів українських підприємств, підкреслено зростання витрат, пов'язаних із соціальною відповідальністю, завдяки громадянській активності як власників, так і працівників.

Встановлено, що корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) в Україні зосереджена на кількох ключових напрямках: забезпечення дотримання прав людини та правових обов'язків; пріоритетність підтримки держави, Збройних Сил України та власних працівників; просування ділової та корпоративної етики; дотримання міжнародних стандартів поведінки; захист навколишнього середовища; дотримання прозорості та підзвітності, а також співпраця із зацікавленими сторонами.

Успішні компанії гармонійно вбудовують СВБ у бізнес стратегію компанії, яка передбачає якісне освоєння інвестицій для відбудови з урахуванням євроінтеграції.

Результати прогнозування вказують на достатньо високу ймовірність від 59 до 71 % можливого зростання рівня соціального прогресу України. Такий підхід дає змогу зацікавленим сторонам визначити конкретні сфери для вдосконалення та реалізувати ефективні стратегії для покращення соціальних та екологічних результатів, гарантій безпеки і миру.

Доведено, що за процедурою спільного транзиту оформлено третину від загальної кількості транзитних декларацій, відбулось подвоєння числа підприємств, які отримали та використовують авторизації та гарантії на застосування транзитних спрощень процедур відповідно до Конвенції, що зміцнює надійність для контрагентів та імпортерів, сприяє своєчасним поставкам і посиленню безпеки та здобуттю перемоги і справедливого миру в Україні.

Список використаних джерел:

1. Колот А. М. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів. *Економічна теорія*. 2013. № 4. С. 5–26.
2. Спасів Н. Я., Кулина Г. М., Лубкей Н. П. Соціальне партнерство як імператива соціально-економічного розвитку України. *Вісник економіки*. 2021. Вип. 3. С. 8–18.
3. Carroll A. B. The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business horizons*. 1991. Т. 34. № 34 (4). Р. 39–48.
4. Петрашко Л. П. Корпоративна соціальна відповідальність в українській бізнес практиці. URL: http://iepjournal.com/journals/14-15/2011_6_Petrashko.pdf
5. Як українські компанії впроваджують цілі сталого розвитку. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2020/12/Vpliv-biznesu-na-CSR.pdf>
6. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна-2017», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР). URL: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/42032017-natsionalna-dopovid-tsili-stalohorozvytku-ukrainiaka-vyznachaie-bazovi-pokaznyky-dlia-dosiahnenniatsilei-stalohorozvytku-tssr>
7. Антохов А. А. Регіональна економіка та інтелектуалізація суспільства: інноваційні аспекти взаєморозвитку [Текст]: монографія. Львів: ПП «Видавництво «БОНА»», 2016. 420 с.
8. Міжнародні правила експорту та контроль: навігація в глобальній системі поза правилами СОТ. URL: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/international_exp_regs_e.htm
9. Dyllick T. and Hockerts K. (2002) 'Beyond the Business Case for Corporate Sustainability', *Business Strategy and the Environment* 11. P. 131.
10. Epstein M. J., Roy M.-J. Making the business case for sustainability. linking social and environmental actions to financial performance. *Journal of Corporate Citizenship* 9, 2003, p. 79–96
11. Epstein M. J., Roy M.-J. Sustainability in action: identifying and measuring the key performance drivers. *Long Range Planning* 34, 2001. P. 585–604.
12. McWilliams A., & Siegel D. (2000). Corporate social responsibility and financial performance: correlation or misspecification? *Strategic Management Journal*, 21 (5), pp. 603–609.
13. Mackey Alison, Mackey Tyson B., Barney Jay B. Corporate Social Responsibility and Firm Performance: Investor Preferences and Corporate Strategies // Working paper. 2005.
14. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Брич В. Я., Смачило І. І. Соціальна відповідальність вітчизняних підприємств. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2014. Т. 5. № 2. С. 36–39.
16. Борщевський В., Куропась І. Микита О. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. URL: https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojenjnyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya#_ftn7
17. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. № 1 (686). С. 75–89.
18. Гонтарева, І. В., Євтушенко, В. А., Михайленко, Д. Г. (2023). Особливості розвитку підприємництва в умовах військових дій та повоєнного відновлення України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 7. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-04>
19. Індекс людського розвитку. URL: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2023-24>
20. Індекс соціального прогресу. URL: <https://www.socialprogress.org/social-progress-index>
21. Україна у світових рейтингах-2023: що змінилось під час війни. URL: <https://weukraine.tv/top/ukrayina-u-svitovyh-rejtyngah-2023-shho-zminylos-pid-chas-vijny/>
22. Кицак Т. Г. Соціальна відповідальність як фактор забезпечення конкурентоспроможності бізнес-організації. Соціально-трудова відносина: теорія та практика: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», Ін-т соц.-труд. відносин. Київ: КНЕУ, Т. 8. № 2. С. 27–34.

References:

1. Kolot, A. M. (2013). Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: evoliutsiia ta rozvytok teoretychnykh pohliadiv [Corporate social responsibility: evolution and development of theoretical views]. *Ekonomichna teoriia*, (4), pp. 5–26.
2. Spasiv, N. Ya., Kulina, H. M., & Lubkei, N. P. (2021). Sotsialne partnerstvo yak imperatyva sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Social partnership as an imperative for socio-economic development of Ukraine]. *Visnyk ekonomiky*, (3), 8–18.
3. Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34 (4), pp. 39–48.
4. Petrashko, L. P. (2011). Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist v ukrainiskii biznes praktytysi [Corporate social responsibility in Ukrainian business practice]. Available at: http://iepjournal.com/journals/14-15/2011_6_Petrashko.pdf
5. Yak ukrainski kompanii vprovadzhuut tsili staloho rozvytku [How Ukrainian companies implement the goals of sustainable development]. (2020). Available at: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2020/12/Vpliv-biznesu-na-CSR.pdf>
6. Natsionalna dopovid "Tsili staloho rozvytku: Ukraina-2017" [National report "Sustainable Development Goals: Ukraine-2017", which defines the basic indicators for achieving the Sustainable Development Goals (SDGs)]. (2017).

Available at: <http://www.un.org.ua/ua/publikatsii-ta-zvity/un-in-ukraine-publications/42032017-natsionalna-dopovid-tsili-staloho-rozvytku-ukrainaiaka-vyznachaie-bazovi-pokaznyky-dlia-dosiahnenniatsilei-staloho-rozvytku-tssr>

7. Antokhov, A. A. (2016). Rehionalna ekonomika ta intelektualizatsiia suspilstva: innovatsiini aspekty vzaiemorozvytku [Regional economy and intellectualization of society: innovative aspects of mutual development]. Lviv: PP "Vydavnytstvo "BONA"."

8. Mizhnarodni pravila eksportu ta kontroli: navihatsiia v hlobalnii systemi poza pravylymy SOT [International export rules and controls: navigating the global system outside the WTO rules]. Available at: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/international_exp_regs_e.htm

9. Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 11, pp. 131–146.

10. Epstein, M. J., & Roy, M.-J. (2003). Making the business case for sustainability: Linking social and environmental actions to financial performance. *Journal of Corporate Citizenship*, 9, pp. 79–96.

11. Epstein, M. J., & Roy, M.-J. (2001). Sustainability in action: Identifying and measuring the key performance drivers. *Long Range Planning*, 34, pp. 585–604.

12. McWilliams, A., & Siegel, D. (2000). Corporate social responsibility and financial performance: Correlation or misspecification? *Strategic Management Journal*, 21 (5), pp. 603–609.

13. Mackey, A., Mackey, T. B., & Barney, J. B. (2005). Corporate Social Responsibility and Firm Performance: Investor Preferences and Corporate Strategies. Working Paper.

14. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

15. Brych, V. Ya., & Smachilo, I. I. (2014). Sotsialna vidpovidalnist vitchyznianskykh pidpriemstv [Social responsibility of domestic enterprises]. *Tekhnolohichniy audyt ta rezervy vyrobnytstva*, 5 (2), pp. 36–39.

16. Borshchevskiy, V., Kuropas, I., & Mykyta, O. (2023). Ekonomika viiny ta povoiennyi ekonomichniy rozvytok Ukrainy: problemy, priorytety, zavdannia [War economy and post-war economic development of Ukraine: problems, priorities, tasks]. Available at: https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannia#_ftn7

17. Ivanov, S. V. (2019). Ekonomichne vidnovlennia i rozvytok krain pislia zbroinykh konfliktiv ta voien: nevtracheni mozhlyvosti dlia Ukrainy [Economic recovery and development of countries after armed conflicts and wars: unmissable opportunities for Ukraine]. *Economy of Ukraine*, (1), pp. 75–89.

18. Gontareva, I. V., Yevtushenko, V. A., & Mykhailenko, D. G. (2023). Osoblyvosti rozvytku pidpriemnytstva v umovakh viiskovykh dii ta povoiannoho vidnovlennia Ukrainy [Peculiarities of the development of entrepreneurship in the conditions of military operations and post-war reconstruction of Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: Ekonomika ta upravlinnia*, (7). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-7-03-04>

19. Indeks liudskoho rozvytku [Index of human development]. Available at: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2023-24>

20. Indeks sotsialnoho prohresu [Social Progress Index]. Available at: <https://www.socialprogress.org/social-progress-index>

21. Ukraina u svitovykh reitynhakh-2023: shcho zminylos pid chas viiny [Ukraine in the world rankings-2023]. Available at: <https://weukraine.tv/top/ukrayina-u-svitovykh-rejtyngah-2023-shho-zminylos-pid-chas-vijny/>

22. Kytchak, T. H. (2022). Sotsialna vidpovidalnist yak faktor zabezpechennia konkurentospromozhnosti biznes-orhanizatsii [Social responsibility as a factor in ensuring the competitiveness of a business organization]. *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka*, 8 (2), pp. 27–34.

Voloshchuk K. B., Professor

Higher Educational Institution "Podillia State University"

kbvol@ukr.net

ORCID: 0000-0003-0855-8781

Voloshchuk Y. O., Professor

Higher Educational Institution "Podillia State University"

yuliya_kp@ukr.net

ORCID: 0000-0002-5629-9502

TRANSFORMATION OF BUSINESS SOCIAL AND CONTROL OF INTERNATIONAL TRANSFER OF DUAL-USE GOODS (TECHNOLOGY)

Abstract. The article presents the results of a study of the evolution of corporate social responsibility and procedures for export control of international transfers of dual-use goods (technologies) through the application of transit simplifications and guarantees in accordance with the current Convention. It was established that the main areas of corporate social responsibility (CSR) are defined as: compliance with current legislation; observance of human

rights; cooperation with interested parties; business and corporate ethics; environmental protection; compliance with international standards of conduct, as well as ensuring transparency and accountability. It is noted that the war led to the application in Ukraine of the procedure of export control of dual-use goods (technologies) and contributes to the expansion of the possibilities of joint transit (NCTS) within the framework of “customs visa-free”. In general, a third of the total number of transit declarations was issued under the joint transit procedure, and the number of enterprises that received and use authorizations and guarantees when applying transit simplification procedures in accordance with the current Convention doubled. It has been proven on the basis of authoritative ratings and the obtained results of our forecasting that despite the aggression, Ukraine is fighting, not only surviving, but living, building, is and will be. Ukraine’s place in world rankings changes during the war, but not everywhere for the worse. It was determined that the development of a new socially responsible business should be carried out according to European standards on the innovative component of their development and the need to take into account fundamental human needs, the foundations of well-being and the prospects of future social development, which enables interested parties to identify areas for improvement and take targeted actions to increase social well-being, increases reliability for counterparties and importers.

Keywords: social responsibility, business, goods, technology, dual use, authorization, guarantees, control, ratings, indices, innovation, strategy, progress.